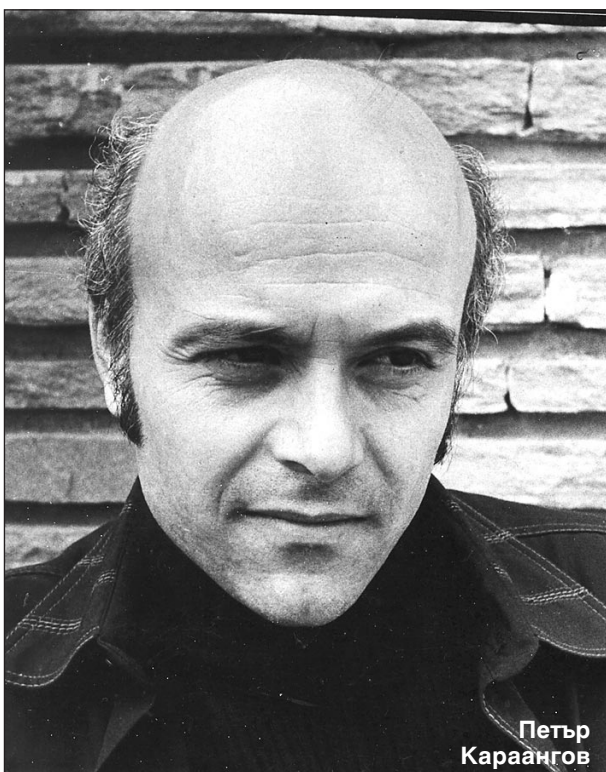

ПОЕТЪТ ПЕТЪР КАРААНГОВ

За мен ти си един от благословените български поети, който така органично усеща неповторимостта на националния фолклор и така удивително прецизно и с най-чувствителните си сетива да го преосмисля и творчески да го вътква в поезията си. Знаем, че може да кажеш важни неща за фолклора и за неговото магическо влияние върху българското изкуство въобще (музика, живопис и т.н.), но преди всичко върху българската поезия и конкретно - върху своята.

- Смятам за изключително важна за мен срещата ми със сборника на братя Миладинови „Български народни песни“. През 1961 г. се навършиха 100 години от излизането на този сборник и тогава реших да се опитам да напиша поема за братя Миладинови, ко-

та и мащабността на образите, за които говорих, нравствените послания на народния певец... Нека си припомним поезията на Ботев и Вазов, на Петко и Пенчо Славейкови, на Яворов, където има почти буквално интонационна връзка между някои от техните стихотворения и самите народни песни. А нека си припомним и това, че почти всички големи световни автори, ще спомена само Гьоте, Хердер и т.нар. „рейнски гении“ от времето на известното движение „Буря и натиск“ в Германия и Западна Европа - са изразявали своето преклонение пред величието на народното

Петър Караангов

да ти обясня, но като пътувам с кола например, непрекъснато посочвам на моите спътници: „вижте, погледнете колко е озлочестена природата ни, вижте тук как варварски са постъпили, как тези тежки камиони са влезли в гората, как са опустошили поляните, как са изгребали реките“ и т.н., и т.н., т.е. тази покруса на природата преживявам като лична болка. Защото разбирам, че се отнасяме варварски към тази наша майка, която ни е родила, чиито рожби сме ние. Сигурно и ти си спомняш, беше време,

всекиго има място, никой на никого не може да попречи. Дори и най-големия поет не може да попречи на един млад поет, ако той е талантлив. Затова често съм повтарял: поезията е като нощното небе - на него винаги има място за още една звезда.

- Спомням си, че в първите години на нашето приятелство мнозина от твоето поколение особено държаха да се изявят публично, някога доста шумно, а ти тактично като че ли не търсеше подиума, за да се покажеш, да те видят как доказваш някакви свои позиции. Ето твоя строфи от онова време: „Аз участвам в горещите спорове / вътре в мене сега се носят / като тежки пътуващи кораби / моите, търсеци бряг, въпроси“...

- Мисля, че това тяхно поведение е било определяно от степента на самочувствието, което те са имали. На мене ми е липсвало такава

БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА Е НАЦИОНАЛНА ОТГОВОРНОСТ

ето и по-рано е минавало през съзнанието ми, тъй като за тях се говореше у дома (Димитър Миладинов е бил учител в Кукуш), а по-късно вече се възторгах от делото им.

Ние всички сме били в контакт с песните, които са се пеели в нашите родове, в семействата ни, по празниците... Но никога така цялостно и вълнуващо не съм преживял прелестта на народната песен, както при запознаването ми със сборника на братя Миладинови. Тогава, общувайки с този сборник месеци наред, влизайки в тъканта на песните, бях поразен от мащабите на мисленето на народния певец, от смелостта на неговите образи, от непосредствеността и естествения живот на думите в тези песни.

творчество.

Във всеки случай в един момент пожелах да направя поредица от стихотворения - „Тъпан“, „Кукери“, „Лазарки“, малко по-късно „Златна ябълка“, „Крепост“ и др. Разбира се, че съвсем не съм искал те да бъдат подражание на народната песен, да имитират народната песен. По-скоро съм използвал някои стилистични фигури, примерно от типа: „Юначен юнак лежи на тревата...“, една фигура, в която общува прилагателното със съществителното. Ако общуването е между две прилагателни или две съществителни, тя би се разрушила...

- Извинявай, че те прекъсвам, но знаейки тези твои стихотворения, не откривам никакво „пряко влияние“ на народната песен; по-скоро

така да се каже, минала през тъмни векове, през столетия или може би хилядолетия и достигнала до нас прелестна и съхранена като старо злато, лежало дълги, дълги години в земята и неизгубило своя блясък. И за тази именно наша правселена може много дълго да се говори, особено ако пристъпим към конкретните текстове, това би било безкраен разговор, радостен разговор, едно щастливо преживяване да се заровиш в дълбочините на тези богатства.

Много интересен е въпросът ти за магическото влияние на фолклора върху българското изкуство въобще. Например какви безкрайни изненади носят нещата, свързани с изобразителността, с пластиката на народната песен, с чувството за баграта, за светлината, за смелостта на определенията. Това е една цяла тема. Можем да го потърсим в живописата, в изобразителното изкуство. Друго, разбира се, е музикалността, песенността на думите. Българската народна песен няма рими, но тя не е в свободен стих, тя е в бял стих, абсолютно ритмувана. Аз, който съм привърженик на римите, се радвам, че нашата народна песен не е римувана. Може би тогава би звучала повече „авторски“, отколкото „народно“. Обаче каква музикалност има в структурата на българската народна песен. Страхотна музикалност!

Но, съвсем накрая, не искам да пропусна и друго: нравствените послания на народната песен, преклонението пред саможертвата пред дом, пред род, пред Отечество - това са добродетели, които народът ни е изковал през хилядолетия. И мисля, че в този смисъл народното творчество е един нравствен буквар, който ни учи на нравственост от „а“ до „я“.

- В своята поезия природата е органична част от душевността на твоя лирически герой, тя е неразривно свързана с човека, с неговата психика, с неговата духовност, реакции и проявления.

- Не се срамувам да кажа, че обожавам природата. Тя ме вълнува, преживявам нейните покрусени, нейните зими, нейните есени, прелитането на ятата, цъфтенето на цветята, идването на пролетта - всичко това като че ли е част от моя живот. Не мога точно

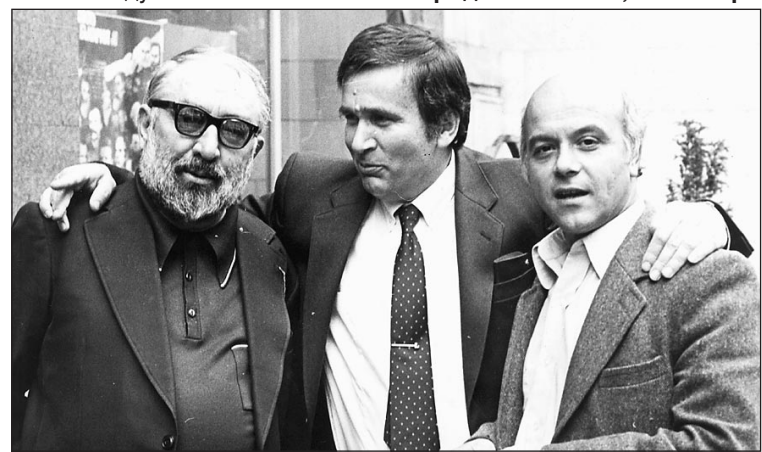
когато имаше лозунг, абсолютно погрешен: „Да покорим природата, да я преобразуваме“. Сега съзнаваме, макар и късно, че трябва да спасим природата. Тя е застрашена от „цивилизационната“ човешка дейност, от урбанизацията, пътищата и магистралите, които разсичат планините и планинските горски пояси от изсичането (заради спортни игри или по други причини) на българските лесове. Но това посегателство е и върху природата на цялото земно кълбо - знаем какво става в долината на Амазонка, в Амазония, която влияе върху цялостния климат на земята. Това от една страна - прелестта на природата. Другото е хармонията, с която съществува под слънцето, върху която е изграден целият природен свят. Това е сякаш част от всеобщата вселенска хармония.

- През последните десетилетия ти често реагираше в печата на нови талантливии книги. Как се освобождаваш от хипнозата на собствената си изобразителна система, за да успяваш така вярно да разбираш, разчиташ и характеризираш създаденото от други поети, твърде различни от собствената ти поетика?

- Това, че аз харесвам поети, които са твърде различни от мене, примерно като Вапцаров, Багряна, Фурнаджиев, като Левчев, няма никакво обяснение, освен че може би ме е привличало онова, което липсва в моите собствени изяви. Но определено мога да кажа, че винаги съм се радвал истински на някакво категорично дарование. Такъв беше случаят с първото ми запознанство с поезията на Борис Христов, когото тогава не познавах лично. Това беше за мене удивително изживяване. И до днес, вече близо тридесет години, не съм престанал да се възторгам от този поет, от неговата поезия. Каква сила на думите има в неговите стихотворения, каква сила на внушението, толкова е красиво, толкова е поразяващо - да усетиш мощта на думите, тяхното особено връзване в изречението, което предизвиква това потресаващо настроение или внушение. И като изобразителност, и като мисъл... И аз съм се радвал на това творчество, защото за

самочувствие. И в това стихотворение, което ти уместно цитираш, се съдържа в някаква степен отговорът на въпроса ти. Но с времето, няма защо да крия, в по-късните години, започнах да разбирам, че като литературатор трябва да споделя онова, което ме вълнува поне с хората от литературния свят. През 1988 г. излезе книгата ми „нежни профили“. Там ще видиш впечатленията ми например от първата книга на Иван Цанев „Седмица“, както и от „Гълъб със запалени криле“ на Георги Константинов. Писал съм и за полската литература, за римата, за Иван Вазов, за Димчо Дебелянов, за Елисавета Багряна, за Н.И.Вапцаров, за Владимир Башев, за Павел Матев... Не мога да изброя всичките. По-късно, през 1999 г., издадох подобна книга „Бегли записки“, където има същия тип материали, но има и някои проблеми от поново време: състоянието на социалната психология, на общественото съзнание в преломната епоха, в която живеем, на политиката; интервюта, някои мнения за състоянието на културата, литературата и пр. Що се отнася до сегашния литературен процес, не смея да го характеризирам, тъй като не го познавам в детайли. При това книгоиздаване, при тая, как да я нарека - епидемия, при този взрив на издаването на книги, просто няма начин да се следи всичко, а мисля, че не е и нужно.

Бих искал да споделя нещо и за развитието на съвременната българска цивилизация, да се изразя така малко иронично. Тук, поне за мен, се стеле някаква непроходима мъгла. Имам предвид културоложките теории, за които се отвори път - екрани, микрофони, катедри. Правят се упорити опити за някакво ново, почти превратно отношение към литературата, към нейната роля в живота на обществото, към нейните достойнства. Със злорадство сякаш искат да ни внушат, че литературата вече не е толкова важна, колкото на нас ни се иска. Това смути една част от българските творци, може би защото разколеба в някаква степен техните вътрешни устои, обезмисли усилията им. Някои автори пък сметнаха, че като се отказват от досега (Продължава на стр. 19)

Петър Караангов, Любомир Левчев и Серафим Северняк (отдясно наляво), 1981 г.

Това наистина е една школа за всеки човек, който се интересува от словесността, било като писан текст, било като излят текст, било просто като език и човешко слово. В годините, когато навлизахме в една постепенно постигана зрялост, узряваше и отношението ни към народното творчество. Защото човек по-късно разбира, че литературата е много сериозно и отговорно човешко дело; тогава разбира и отговорността за всичко, което казва, което пише, отговорността пред самите думи, пред българската литературна традиция. Та именно тогава, когато навлязохме в тази зрялост, аз като че ли все поясно осъзнавах и чувствах величието на народното творчество от гледище на всичко това, което споменах: образна система, езикова характеристика, простотата, смелост-

усещам като че ли я носиш в същността си, при тебе сякаш е родова памет; те звучат толкова естествено и съвременно, като неотделима част от човешката ти природа. Още повече че долавям такава аура и в другите ти по-късни и с по-модерна фактура стихотворения.

- Не знам, не смея да си припиша подобно достойнство, но може би това е част от цялата ми чувствителност към богатството на езика, която чувствителност предизвиква това преклонение пред красотата на словото, пред онези невероятни понякога неща, които думите могат да извършат с човешкото въображение и с внушенията, които носят в себе си... Няма да сбъркаме, ако кажем, че народното творчество е една вселена, нашата правселена,